

nuă și mai și, dar într-un mod mai discret. Astfel trec săptămânile și anii, manipulatorul exercitându-și cu dispreț superioritatea față de „pitici” și represaliile asupra mamei lor. Denigrarea părintelui bun este constantă și virulentă.

Copiii care se maturizează mai repede decât părintele lor

În funcție de vârsta mentală a manipulatorului, atitudinea sa va evolua cu timpul. Câtă vreme copiii sunt bebeluși, îi consideră larve sau niște jucării de pluș, în funcție de dispoziția de moment. „Nu trebuie să îi păstrezi pentru tine, dă-mi și mie unul!”, a strigat un tată către soția lui smulgându-i unul dintre gemeni din brațe. Un alt tată se certa cu soția lui ca să fie cel care le dă biberonul copiilor, lăsându-i toate celelalte corvezi. Imediat ce s-a plictisit să se joace cu jucăria sa de pluș, manipulatorul a încercat să o paseze altcuiva, celui alt părinte sau mamei sale, în general. Puțin câte puțin, larvele-jucării cresc, încep să meargă, să exprime nevoi, să necesite o supraveghere constantă și să dea dovadă de personalitate, în special spre doi ani, când vine vârsta lui „nu”. De îndată ce copilul își exprimă nevoile și necesită supraveghere constantă, lucrurile se deteriorează, atotputernicia infantilă a părintelui manipulator fiind pusă într-o situație neplăcută de exigențele rolului său de părinte. „Gura, poponaru-le!” a urlat un tată la fiul său de 8 luni care plângea. Incapabili să-și gestioneze frustrările, părinții manipulatori devin irascibili și brutali și se dedau șantajului afectiv intensiv, mizând pe dependența copilului. Încep strigătele, plouă cu palme, la fel și cu simulacre de abandon. Copilul, din ce în ce mai nesigur, devine tot mai lipicios cu acest părinte, învață să-i ghicească așteptările și se adaptează cât de bine poate. Adesea, învață să fie discret și să-și nege nevoile. Dar nu înseamnă că acest copil devine cumînțenia întruchipată. Trebuie să-i și facă plăcere părintelui său.

Iar părintele său încurajează comportamentele deviante. Este încântat să-l învețe înjurături, să-l încurajeze să facă scandal și să se folosească de el pentru a enerva lumea. Astfel, copilul poate, de exemplu, să fie dresat să devină insuportabil în public, pentru a-și amuza părintele. Am trăit cu toții într-o zi o scenă penibilă provocată de un copil pe care nimeni nu îndrăznea să-l pună la punct și al cărui părinte părea să jubileze. Cu povestea lui Titi în sala de așteptare, Jean Marie Bigard a făcut un sketch cât se poate de realist!

Când copilul și-a terminat perioada de dresaj, el devine un vasal supus și admirativ al părintelui său manipulator. Manipulatorul se dă mare și comandă ca un dictator din curtea școlii. Se laudă, epatează, tiranizează, lovește, umilește și supune copilul legii sale. Își bate joc de naivitatea lui, se îmbată cu superioritatea sa, își etichetează copilul drept idiot și incapabil imediat ce se dovedește puțin neîndemânatic, nu-i trece cu vederea nicio greșeală și-și varsă asupra lui toate frustrările. Dar copilul este bineînțeles vesel, entuziast și iubitor. Aceasta îi pune o adevărată problemă părintelui manipulator. Trebuie să murdărească tot ceea ce este sacru, să despartă copilul de orice afect (ca să fie ca el!), să strice toate momentele bune, pe scurt, să zdrobească acel zâmbet idiot de pe figura micului cretin. Copilul învață pe propria piele că a fi pozitiv se plătește. E mai bine să evite să fie vesel și cu inițiativă, mai ales cu celălalt părinte! Nu trebuie nici să iubească sau să se atașeze. Cât despre a-și exprima dorințele sau chiar a le lăsa să fie ghicite, asta înseamnă să se expună să fie în permanență frustrat. Să-și frustreze anturajul este una dintre bucuriile principale ale manipulatorilor. Dacă ați ști numărul adulților care descoperă pe parcursul procesului de dezvoltare personală că au blocat în interiorul lor orice dorință. De îndată ce-și doreau ceva, părintele manipulator îi refuza. De îndată ce

dădeau dovadă de atașament față de cineva sau manifestau bucurie, manipulatorul le strica buna dispoziție. Durerea de a fi lipsiți de orice bucurie sperată sau abia atinsă era atât de mare, încât au învățat să nu-și mai dorească nimic. Părintele manipulator poate să meargă și mai departe cu sadismul. De exemplu, să creeze așteptări pentru a-l frustra mai mult: „Cu atât mai rău pentru tine, nu-ți voi cumpăra iepurașul!” Nimeni nu va ghici că manipulatorul minte de îngheață apele și că nu a avut niciodată intenția să cumpere iepurele.

O criză serioasă se anunță când copilul se apropie ca vârstă reală de vârsta mentală a părintelui său. „Nu ai dreptul să mă imiți! Eu sunt șeful din curtea școlii, deci trebuie să rămân cel mai mare! Nu este o joacă! Rămâi la locul tău de copilaș sau o să iasă urât!” Astfel s-ar putea rezuma gândurile manipulatorului. Și, de fapt, chiar iese urât. Manipulatorul își consideră copilul drept un rival periculos și se comportă ca un sălbatic cu el. Nu depășim camionul! Criticile, batjocurile și ofensele se intensifică. Este o hărțuire constantă, o avalanșă de ură, pe care copilul o trăiește sub privirea pierdută, dar din păcate pasivă, a celui alt părinte, care crede că tocmai copilul trezește niște suferințe teribile din trecutul partenerului său. Mila se îndreaptă întotdeauna către manipulator, niciodată către copii. Dar chiar și dacă părintele sănătos ar reacționa ferm, ar suferi represalii pentru că a ales tabăra nepotrivită, iar maltratarea copiilor s-ar intensifica oricum, pe la spatele lui. Singurul mod de a nu rămâne pasiv în fața situației ar fi divorțul. Este, de altfel, și ceea ce aleg să facă victimele care nu mai rezistă și care sunt pe cale să realizeze că partenerul lor este mai puțin matur decât copiii lor. Astfel, vârsta copilului mare (sau a celui mai mic), în momentul separării, poate oferi o idee destul de precisă despre vârsta mentală a părintelui manipulator.

Parentificarea copiilor

În ciuda acestei tentative disperate de a-și zdrobi progenitura și a o transforma în bonsai, manipulatorul va fi depășit. Copilul va continua să crească și va depăși camionul. Și-a pierdut o bună parte din încrederea în sine, dar își continuă maturizarea. Atunci, manipulatorul se maturizează. Pentru că propriul copil e acum mai „bătrân” decât el, intră în categoria adulților utili și utilizabili, și pentru că acesta locuiește cu el, de ce să nu-l transforme în livrator de servicii. Fără scrupule, părintele este luat în grijă de copilul său. În psihologie se spune că se produce transformarea copilului în părinte. Am o problemă cu asta, pentru că acest concept este înșelător. Afectivitatea nu este luată în calcul de către manipulator. Copilul va fi exploatat și hărțuit în același mod ca și celălalt părinte (acesta este motivul pentru care părintele și copiii normali se plâng de același lucru: nu este vorba despre un complot, ci despre fapte dovedite și recurente). În cartea mea precedentă, dau exemplul tatălui care, încă din primul weekend de custodie, îl învață pe băiatul său de 7 ani cum funcționează cafetiera electrică „pentru ca el să poată prepara cafeaua tatei, dimineața.” Mult mai gravă este istoria fetei de 5 ani forțată cu o mulțime de palme, de către un tată violent, să se ocupe de valiza pentru weekend a ei și a fratelui de 3 ani. Pentru a ajuta copilul care nu știa încă să citească, mama sa a trebuit să-i pună o listă cu pictograme ale lucrurilor din valiză.

Începând din momentul în care copilul este parentificat, este obligat să devină excesiv de matur. Gata cu jocurile și nepăsarea copilăriei. Cine zice părinte imatur, zice copil adult (de unde și excelentul titlu al cărții lui Gisèle Harrus-Révidi: *Parents immatures et enfants adultes*).¹

¹ Vezi bibliografie.

Copilul înțelege instinctiv imaturitatea părintelui și își ia obiceiul să-l apere și să aibă grijă de el. Copiii își iubesc în mod natural părinții. Nu au detașarea necesară să critice sau să pună la îndoială educația pe care o primesc. În cel mai bun caz pot să-și pună temporar întrebări legate de diferențele pe care le văd în familiile prietenilor lor. Dar copiii se adaptează părinților, chiar și când aceștia sunt disfuncționali. Copilul parentificat își iubește părintele deviant, îl compătimește, îl apără și nu-i trece prin minte că lucrurile ar putea fi și chiar ar trebui să fie diferite. Devenit adult, dacă nu face terapie, copilul transformat în părinte va continua să-și îngrijească cu abnegație acest părinte bătrân și irascibil, fiind incapabil să realizeze că nu este vorba de o victimă, ci de o persoană odioasă.

Aspectul material

Părinții manipulatori fiind leneși, consideră că este normal ca un copil să fie lăsat cât mai devreme cu putință să-și poarte de grijă. Este cazul copiilor, uneori foarte mici, care au cheia de la casă atârnată în jurul gâtului cu un șnur și care se întorc singuri de la școală, care-și pregătesc ei înșiși gustarea, care-și fac (sau nu) temele și care rămân singuri până la întoarcerea părintelui, uneori la o oră foarte târzie. O bunică mi-a povestit că ginerele manipulator, după ce a reușit să o interneze pe mamă și a obținut custodia fiicei de 15 ani, o lăsa să stea singură practic tot timpul, interzicându-i să iasă și să-și vadă prietenele. Bunica maternă era evident disprețuită și ținută la distanță. La momentul când se întâmplau acestea, abonamentele cu minute nelimitate erau extrem de costisitoare. Această bunică a făcut efortul financiar de a oferi pe ascuns nepoatei sale un telefon mobil pentru ca adolescenta să poată suna cât de mult și cât de des avea nevoie. Tânăra petrecea ore în șir la telefon cu bunica sa, mai

ales atunci când se întorcea de la liceu pe jos, traversând locuri întunecate și pustii care o speriau. Această biată bunică, neavând niciun mijloc de a-și ajuta nepoata, era mereu disponibilă la telefon pentru ea și nu mai avea viață personală!

În afară de faptul că nu se ocupă de copiii lor, părinților manipulatori li se pare cât se poate de normal să-i pună să facă diverse treburi cât mai devreme cu putință, la fel ca tatăl care-i spunea fiicei sale în vârstă de 6 ani: „Ești bună doar să fii chelneriță“. Și apoi: „Cadou de ziua ta, te voi învăța să calci“. Lionel, prea bunul soț al unei manipuloare, devenise omul bun la toate. Mi-a povestit că după divorț, trecând pe la vechea sa casă pentru a-și vedea fiicele în absența mamei, s-a grăbit să măture terasa, să curețe piscina și să scoată tomberoanele. Oare să fie încă sub influența manipuloarei? Lionel mă lămurește: „Nu, dar dacă nu făceam eu asta, fiica mea cea mare ar fi trebuit să le ducă la îndeplinire, în loc să repete pentru examenul de capacitate. Ea este cea care acum trebuie să facă totul în locul meu.“

Aspectul moral

Manipulatorii își consideră copiii buni confidenți, eventual psihologi și le povestesc despre toate „nenorocirile“, adică meschinăriile, frustrările sau proiectele lor paranoice. Se plâng tot timpul, își varsă toate ranchiunele, acuză anturajul și, mai ales, pe celălalt părinte că este sursa propriilor neplăceri. Își amestecă copiii în conflictele lor jalnice și îi transformă în instrumente pentru a-și atinge inamicii: copilul trebuie ca la comandă să insulte vecina, să telefoneze la X sau la Y pentru a pleda cauza manipulatorului sau să facă morală cui este „rău“ cu acest biet părinte. Copiilor, lipsindu-le o perspectivă obiectivă, li se face milă de acest părinte victimă și se transformă în salvatori pentru a-l apăra de călăi. Îl apără, ca să fie ei înșiși protejați. O femeie

manipulatoare își lua copiii (și chiar și pe fostul soț!) drept martori la „violența” amantului său, pe care de altfel îl scotea din minți. Amantul cu pricina mi-a povestit că acești copii îl insultau și îi făceau reproșuri care demonstau că știau prea multe despre viața intimă a mamei lor.

Evident, copiii parentificați nu sunt scutiți de detaliile sexuale, devenind astfel abuzați sexual prin confidențe nepotrivite. E ca și cum părintele manipulator și-ar așeza copilul-spectator în fața patului său conjugal și l-ar face voyeur al aventurilor sale amoroase. Mulți adulți mi-au povestit că în copilărie s-au găsit în postura de martori și de alibi pentru aventurile adulterine ale acestui părinte manipulator. Vedeau amanta venind acasă sau trebuiau să aștepte în mașină ore în șir în timp ce tatăl lor era la amantă. Trebuiau să mintă, să-i spună mamei că au fost în parc cu tata... Pe lângă faptul că erau spectatori ai vieții sexuale al unuia dintre părinți, să fie nevoiți să mintă și să păstreze secretul genera un conflict de loialitate vizavi de celălalt părinte. Copilul poate sfârși prin a fi supărat pe celălalt părinte pentru că este atât de naiv și permite existența unei situații atât de distrugătoare pentru el.

Odată ce copiii cresc, eșecurile parentale devin mai vizibile. Manipulatorul denigrează și își folosește copilul, dar nu ridică nici măcar un deget pentru a-l ajuta. Audrey, în prezent medic, își amintește: „Mama nu m-a dus nici măcar o dată la școală. Nici nu a venit să mă ia vreodată. Colegii mei de clasă erau așteptați la ieșirea de la școală de către mamele lor care le aduceau o gustare. Îi invidiam. Începând de la liceu, indiferent dacă ploua, bătea vântul sau ninge, am luat întotdeauna autobuzul școlar. Am mâncat la cantină pe toată durata studiilor, în condițiile în care ea era casnică. Nici măcar o dată nu m-a ajutat să-mi fac

temele. Dimpotrivă, striga întruna că eram proastă și că nu voi reuși să-mi termin studiile. Se plângea și se lauda peste tot că se sacrifică pentru copiii săi.“

Un viitor de „îngrijitor“

Copiii parentificați sunt antrenați excesiv să uite de ei, să trăiască cu abnegație în serviciul altora (și, mai ales, al persoanelor cu comportamente deviante!). Și să-și joace rolul în triumful dramatic al lui Karpman². În acest triumf există trei roluri: victima, călăul și salvatorul. Rolul victimei este monopolizat de părintele manipulator, cel al călăului este culpabilizant, așadar copilului nu-i mai rămâne decât poziția de salvator pentru a simți că există și pentru a-i alimenta nevoia de recunoaștere. Acesta este motivul pentru care a fi parentificat în copilărie duce direct către meserii ca terapeut sau asistent social. Jacques Salomé consideră că „îngrijitorii“ își neagă sinele³.

Aici povestea devine dramatică: sunt convinsă că majoritatea asistenților sociali au trăit experiențe similare cu ale familiilor pe care le vizitează. Într-o manieră totalmente inconștientă, riscă să ia partea părintelui pe care-l apărau în copilăria lor, adică a părintelui deviant. Asta explică extraordinara bunăvoință care se regăsește în evaluările experților sau anchetatorilor sociali față de manipulatori sau față de manipuloare, bunăvoință care duce uneori către o veritabilă negare a faptelor. Citind aceste rapoarte, m-am gândit multă vreme că manipulatorii, prea vicleni, îi păcăleau pe acești oameni, doar pentru că nu știau de ce sunt capabili perversii narcisici. În prezent, cred că de fapt altele sunt mecanismele psihologice care intră în acțiune.

² Citiți *Victime, bourreau, ou sauveur: comment sortir du piège?* de același autor, apărută la editura Jouvence.

³ Joc de cuvinte în original în limba franceză: soignant – îngrijitor; soi-niant – negare de sine. (n.tr.)